JOURNAL OF HEALTH CONSUMER PROTECTION
วารสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ
Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ของร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Factors affecting project participation “New Model Pharmacy for Common Illness” of pharmacies in Ayutthaya Province

สุชาติ ถนอมวราภรณ์[1]

Suchart Thanomvaraporn[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสนใจและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ของร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ Google form สอบถามผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งหมด 266 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับอนุญาตฯ ที่เข้าร่วมโครงการฯ แล้ว จำนวน 4 คน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับอนุญาตฯ มีการตอบกลับมา ร้อยละ 87.60 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 43.99 ปี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี 6 ปี (ร้อยละ 74.68) ประสบการณ์ในการทำร้านขายยาเฉลี่ยเท่ากับ 10.29 ปี ส่วนใหญ่เป็นร้านขายยาแผนปัจจุบันทั่วไป (ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพ) ร้อยละ 94.85 มีลักษณะเป็นร้านขายยาเดี่ยว ร้อยละ 90.13 ได้รับใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉลี่ยเท่ากับ 11.93 ปี จำนวนเภสัชกรและพนักงานประจำทั้งหมดในร้านขายยามี 1 คน ร้อยละ 42.06 รู้จักโครงการฯ ร้อยละ 51.07 โดยรู้จักผ่านสภาเภสัชกรรมร้อยละ 100 และส่วนใหญ่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการฯ ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยความสนใจเท่ากับ 2.94 คะแนน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการฯ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ พบว่าตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ได้ร้อยละ 89.3 (R^2 = 0.893) โดยตัวแปรความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ สามารถอธิบายความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการสัมภาษณ์พบว่าขั้นตอนและระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องมีความยุ่งยากและมีภาระงานเพิ่มขึ้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างและเผยแพร่นโยบายการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม พร้อมสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ปัจจัย, ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness, ร้านขายยา

[1] เภสัชกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

[1] Pharmacist, Senior Professional Level, Division of Consumer Health Protection and Public Health Pharmacy, Ayutthaya Provincial Public Health Office. E-mail: SUCHART-THA@HOTMAIL.COM

Received: 12 MAY 2024, Revised: 2 JUL 2024, Accepted: 13 AUG 2024

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

Abstract

This mixed method research between quantitative and qualitative research aimed to study the level of interest and factors affecting project participation “New Model Pharmacy for Common Illness” project of pharmacies in Ayutthaya Province. Data were collected by using questionnaires of 266 licensees for modern pharmacies drugs who had not yet participated in the project, and in - depth interviews with 4 licensees who had already participated in the project.

The study found that 87.60% licensees responded. The average age was 43.99 years. 74.68% graduated with a 6-year bachelor's degree. The average experience in pharmacy was 10.29 years. 94.85% were general pharmacies (not an accredited pharmacy). 90.13% were characterized as a single pharmacy. Received a pharmacy license to sell modern drugs on an average of 11.93 years. The total number of pharmacists and full - time employees in the pharmacy is 1 person was at 42.06%. 51.07% knon about the project and 100% known through the Pharmacy Council. Most of them ware interested in joining the project at a moderate level with an average interested score of 2.94 points.

The factors affecting project participation were analyzed using multiple regression. It was found that the independent variables together explain the level of interest in participating in the project at 89.3% (R^2 = 0.893). The variable in necessity for participating in the project was significantly related to project participation at the statistical level of 0.05. The interview results found that procedures and regulations were too complicated and the workload increased. Therefore, relevant agencies should create and publish concrete practice of this policy and also increase the communication to create more understanding of this project.

Keywords: Factors, New Model Pharmacy for Common Illnesses, Pharmacy

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

บทนำ

ร้านขายยาเป็นหน่วยหนึ่งของระบบสุขภาพที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน ทำหน้าที่กระจายยาเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพของชุมชน เป็นทางเลือกหนึ่งของประชาชนในการใช้บริการเมื่อมีอาการหรือเจ็บป่วยเบื้องต้น สามารถให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพตนเอง แนะนำ และส่งต่อไปยังแพทย์ผู้เชี่ยวชาญตามความเหมาะสม[1] ซึ่งเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี ที่วิชาชีพเภสัชกรชุมชน โดยสภาเภสัชกรรม สมาคมเภสัชกรรมชุมชน มูลนิธิเภสัชกรรมชุมชน และหลาย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเภสัชกรชุมชนได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน ให้ร้านขายยาเป็นหน่วยบริการในระบบหลักประกันสุขภาพ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จนประสบความสำเร็จในปี 2562 ที่มีการประกาศให้ “ร้านขายยาเป็นหน่วยร่วมบริการ” ในระบบเพื่อช่วยลดความแออัดของโรงพยาบาล และลดระยะเวลาการรอคอยรับยาของผู้ป่วยที่โรงพยาบาล[2] และในปี 2565 สปสช. ได้ให้ร้านขายยาที่เป็นร้านยาคุณภาพจัดระบบบริการดูแลโรคทั่วไปหรือการเจ็บป่วยเล็กน้อย (Common Illnesses) เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการปฐมภูมิในการดูแลผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (Universal Coverage: UC) หรือ “บัตรทอง” ซึ่งครอบคลุมการดูแล 16 กลุ่มอาการ พร้อมติดตามอาการหลังรับยา 3 วัน โดยประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เนื่องจาก สปสช. ได้สนับสนุนการจ่ายชดเชยให้ร้านขายยา[3] ซึ่งนอกจากช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการโดยไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง รอคิว และลดความแออัดของโรงพยาบาลได้แล้ว ยังเป็นการยกระดับบทบาทของเภสัชกรในร้านขายยาอีกด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สปสช. ให้ความสำคัญกับร้านขายยาและเปิดโอกาสให้เข้ามามีบทบาทในระบบบริการสุขภาพเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) จำนวน 18,396 แห่ง[5] ขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยร่วมบริการด้านเภสัชกรรมกับ สปสช. 2,490 แห่ง เข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” 871 แห่ง[6] โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีร้านขายยา ขย.1 มีจำนวน 272 แห่ง[7] เป็นร้านยาคุณภาพ 18 แห่ง (ร้อยละ 6.61) แต่เข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” เพียง 6 แห่ง[6] คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของร้านยาคุณภาพ และร้อยละ 2.21 ของร้านยาทั้งจังหวัดฯ ซึ่งถือว่าสัดส่วนการเข้าร่วมโครงการฯ ยังน้อยมากอาจไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ประชาชนในจังหวัดฯ ทั้งที่ดำเนินโครงการฯ มาแล้ว 1 ปี จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุใดร้านขายยาจึงไม่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งที่โครงการฯ นี้ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมากและร้านขายยาบางร้าน เป็นร้านยาคุณภาพที่มีคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการฯ ได้อยู่แล้ว นอกจากนี้ ยังไม่เคยมีการศึกษาถึงเหตุผลที่แท้จริงว่าเป็นเพราะเหตุใด เนื่องจากเป็นโครงการฯ ใหม่ ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการฯ ของร้านขายยาจะช่วยให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีข้อมูลสำหรับวางแผนและส่งเสริมให้ร้านขายยาเข้าร่วมโครงการนี้เพิ่มขึ้น เพื่อลดความแออัดของโรงพยาบาลและประชาชนในจังหวัดฯ และสามารถเข้าถึงการรักษาได้มากขึ้น ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวยังสามารถใช้เป็นข้อมูลให้แก่

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

สปสช. สภาเภสัชกรรม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาโครงการดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความสนใจและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ของร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและชิงคุณภาพ (Mixed Method) เพื่อศึกษาระดับความสนใจและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ของร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยดำเนินการศึกษาในเดือนตุลาคม 2566 – มีนาคม 2567 รวมระยะเวลา 6 เดือน

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อคำถาม ได้แก่ ตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำร้านขายยา ข้อคำถามการรับรู้และความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 3 ข้อคำถาม ได้แก่ การรู้จักโครงการฯ หน่วยงานที่ให้ข้อมูลโครงการฯ และความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการฯ สำหรับข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ตัวแบบของกระบวนการตัดสินใจของวิเชียร วิทยอุดม[8] ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ 1.) การระบุถึงปัญหาที่มีอยู่เพื่อทบทวน จัดการและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยใช้การสอบถามเกี่ยวกับ “ลักษณะของร้านขายยา” ประกอบด้วย 7 ข้อคำถาม ได้แก่ ประเภท รูปแบบทำเลที่ตั้ง ยอดรายได้ต่อวัน ลักษณะของผู้รับอนุญาต ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาต และจำนวนเภสัชกรและพนักงานของร้าน 2.) การทำรายการทางเลือกในการแก้ปัญหาซึ่งเป็นวิธีการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยใช้การสอบถามเกี่ยวกับ “ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ” เป็นการสอบถามระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 7 ข้อคำถาม 3.) การเลือกทางเลือกที่ให้ประโยชน์ได้สูงสุดเพื่อประเมินทางเลือกและการนำทางเลือกที่ได้เลือกมาแล้วปฏิบัติ เช่น ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ต้นทุนที่ต้องใช้ ความเป็นไปได้ในการดำเนินการและผลกระทบระยะยาว โดยผู้วิจัยใช้การสอบถามเกี่ยวกับ “ประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการฯ” เป็นการสอบถามระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 8 ข้อคำถาม และ 4.) การรวบรวมผลย้อนกลับที่มีส่วนสัมพันธ์กับปัญหาโดยผู้วิจัยใช้การสอบถามเกี่ยวกับ “ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วม

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

โครงการฯ” เป็นการสอบถามระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 10 ข้อ คำถาม และส่วนท้ายสุดเป็นข้อเสนอแนะต่อโครงการฯ ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิด

เครื่องมือได้รับการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของคำถามว่าสามารถวัดตัวแปรที่ต้องการได้หรือไม่ ตลอดจนพิจารณาถึงความชัดเจน และการสื่อความหมายของคำถาม จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขตามคำแนะนำแล้วจัดทำใน Google form พร้อมสร้างลิงก์ (Link) ที่พร้อมนำไปใช้ในการส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัย แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น โดยทดสอบในผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จำนวน 30 คน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach’s Alpha ของตัวแปรที่วัดได้เท่ากับ 0.92 ซึ่งถือว่าแบบวัดมีความเชื่อมั่นเป็นที่น่าพึงพอใจ

- การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามผ่าน Google form และส่งลิงก์แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้แก่ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ผ่านไลน์กลุ่มของร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งมีสมาชิกเป็นผู้รับอนุญาตร้านขายยา ขย.1 ที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ ทุกแห่งในจังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 266 คน ดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2567 พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าของการตอบแบบสอบถามอย่างใกล้ชิด เมื่อครบกำหนดตามระยะเวลาที่กำหนดสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 233 คน

- การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสรุปข้อมูลทั่วไปของตัวอย่าง และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) และการทดสอบความสัมพันธ์ Pearson correlation test เพื่อเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ นอกจากนี้ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมดร่วมกัน การแปรผันของระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ได้มากน้อยเพียงใด และเมื่อคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ แล้ว มีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่สามารถอธิบายการแปรผันของระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

- ขั้นตอนการวิจัย

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันที่ได้เข้าร่วมโครงการฯ แล้ว เพื่อเป็นผู้ให้

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สำหรับการสัมภาษณ์ จำนวน 4 คน ซึ่งมาจาก ร้านขายยาเดี่ยว (Independent Pharmacy) จำนวน 2 คน และร้านขายยาสาขา (Chain Pharmacy) จำนวน 2 คน

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกชนิดไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และส่วนที่ 2 คำถามปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างเกี่ยวกับเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการฯ ผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการฯ ประโยชน์ที่ได้รับปัญหาและอุปสรรคภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการฯ รวมถึงข้อเสนอแนะต่อโครงการฯ โดยผู้วิจัยพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้สอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมแต่ละคนและปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยให้เข้าใจถึงเหตุผลจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 และหาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ แล้ว

- การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การโทรศัพท์เพื่อสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ติดต่อผู้ให้ข้อมูลเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์รายละเอียดของการสัมภาษณ์ สิทธิของผู้ให้ข้อมูล การเก็บรักษาข้อมูล และขอทราบความสมัครใจในการให้สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายเวลา ในวันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตสัมภาษณ์และบันทึกเสียงด้วยตนเอง โดยใช้คำถามที่ปรับตามบริบทของผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 30 นาทีต่อคน

- การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยถอดคำสัมภาษณ์เป็นข้อความแบบคำต่อคำ แล้วอ่านเนื้อความทั้งหมดเพื่อกำหนดประเด็น จากนั้นจัดกลุ่มเนื้อหาและรวบรวมเขียนเป็นข้อสรุป ภายหลังการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เลขที่โครงการวิจัย 48/2566 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2566

ผลการศึกษา

ระยะที่ 1 การสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและลักษณะของร้านขายยา

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้ผู้รับอนุญาตร้านขายยา (ขย.1) 266 คน และได้รับการตอบกลับมา 233 คน คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 87.60 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 156 คน (ร้อยละ 66.95) อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 69 คน (ร้อยละ 29.61) (อายุเฉลี่ยเท่ากับ 43.99 ปี) ระดับการศึกษาสูงสุดคือ ปริญญาตรี 6 ปี จำนวน 174 คน (ร้อยละ 74.68) และประสบการณ์ในการทำร้านขายยาต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 87 คน (ร้อยละ 37.34) (ประสบการณ์ในการทำร้านขายยาเฉลี่ยเท่ากับ 10.29 ปี)

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะของร้านขายยา พบว่า ส่วนใหญ่ร้านขายยาเป็นร้านขายยาแผนปัจจุบันทั่วไป (ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพ) จำนวน 221 ร้าน (ร้อยละ 94.85) มีลักษณะเป็นร้านขายยาเดี่ยว (Independent Pharmacy) จำนวน 210 ร้าน (ร้อยละ 90.13) มีทำเลที่ตั้งย่านใกล้ที่อยู่อาศัย จำนวน 136 ร้าน(ร้อยละ 58.37) มียอดรายได้ของร้านขายยาต่อวันน้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 112 ร้าน (ร้อยละ 48.07) มีผู้รับอนุญาตเป็นเภสัชกร จำนวน 154 คน (ร้อยละ 66.09) ได้รับใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันมาเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 74 คน (ร้อยละ 31.76) (อายุใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉลี่ยเท่ากับ 11.93 ปี) จำนวนเภสัชกร และพนักงานประจำทั้งหมดในร้านขายยามี 1 คน จำนวน 98 ร้าน (ร้อยละ 42.06) และจำนวนเภสัชกรและพนักงานประจำเฉลี่ยเท่ากับ 1.96 คน

สำหรับการรับรู้และความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” พบว่าส่วนใหญ่รู้จักโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” จำนวน 119 ร้าน (ร้อยละ 51.07) โดยเป็นรู้จักผ่านสภาเภสัชกรรม ร้อยละ 100 สำหรับความสนใจเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่มีความสนใจอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 121 ร้าน (ร้อยละ 51.93) โดยมีค่าเฉลี่ยความสนใจเท่ากับ 2.94 คะแนนจากคะแนนเต็ม 4 คะแนน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness”

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ระหว่างลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามและปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ โดยการใช้สถิติการทดสอบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) และการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า Pearson correlation coefficient โดยมีรายละเอียดดังนี้

การทดสอบด้วยสถิติ t-test เกี่ยวกับตัวแปรเพศ ประเภทร้านขายยา รูปแบบของร้านขายยาทำเลที่ตั้ง และลักษณะผู้รับอนุญาตขายยา พบว่าเพศหญิงและเพศชายมีระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) เกี่ยวกับตัวแปรระดับการศึกษาและยอดรายได้ พบว่าตัวแปรทั้งสองมีระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ไม่แตกต่างกัน

การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า Pearson correlation coefficient เกี่ยวกับตัวแปรอายุ ประสบการณ์ในการทำร้านขายยา ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตขายยา จำนวนเภสัชกรและพนักงานประจำความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ ประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการฯ ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการฯ พบว่าระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตขายยา ความ

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

จำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ ประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการฯ ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความแตกต่างและมีความสัมพันธ์กับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ (n = 233)

ตัวแปร		ความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ [คน (ร้อยละ)]		ค่าการทดสอบทางสถิติ	p-value
		ไม่สนใจ	สนใจ		
เพศ	ชาย	7 (9.09)	70 (90.91)	2.096[1]	0.037*
	หญิง	9 (5.77)	147 (94.23)		
อายุ	ต่ำกว่า 40 ปี	5 (50.00)	95 (95.00)	-0.092[3]	0.160
	มากกว่า 40 ปีขึ้นไป	11 (8.27)	122 (91.73)		
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี 5 ปี	2 (10.53)	17 (89.47)	0.895[2]	0.444
	ปริญญาตรี 6 ปี	8 (4.60)	166 (95.40)		
	สูงกว่าปริญญาตรี	6 (15.00)	34 (85.00)		
ประสบการณ์ในการทำร้านขายยา	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี	7 (8.05)	80 (91.95)	-0.044[3]	0.502
	6 – 10 ปี	5 (7.35)	63 (92.65)		
	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	4 (5.13)	74 (94.87)		
ประเภทร้านขายยา	ร้านยาคุณภาพ	1 (8.33)	11 (91.67)	0.615[1]	0.539
	ร้านยาแผนปัจจุบันทั่วไป	15 (6.79)	206 (93.21)		
รูปแบบของร้ายขายยา	ร้านขายยาเดี่ยว	14 (6.67)	196 (93.33)	-1.699[1]	0.091
	ร้านขายยาหลายสาขา	2 (8.70)	21 (91.30)		
ทำเลที่ตั้ง	ย่านอื่น ๆ	5 (5.15)	92 (94.85)	1.420[1]	0.157
	ย่านใกล้ที่อยู่อาศัย	11 (80.09)	125 (91.91)		

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ (n = 233) (ต่อ)

ตัวแปร		ความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ [คน (ร้อยละ)]		ค่าการทดสอบทางสถิติ	p-value
		ไม่สนใจ	สนใจ		
ยอดรายได้	น้อยกว่า 5,000 บาท	7 (6.25)	105 (93.75)	0.806[2]	0.492
	5,000 – 10,000 บาท	5 (6.85)	68 (93.15)		
	มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป	4 (8.33)	44 (91.67)		
ลักษณะผู้รับอนุญาต	เป็นเภสัชกร	13 (8.44)	141 (91.56)	1.382[1]	0.168
ระยะเวลาที่ได้รับ	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี	4 (5.41)	70 (94.59)	-0.153[3]	0.019*
ใบอนุญาตขายยา	6 – 10 ปี	5 (8.33)	55 (91.67)		
แผนปัจจุบัน	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	7 (7.04)	92 (92.93)		
จำนวนเภสัชกร	1 คน	8 (8.16)	90 (91.84)	0.054[3]	0.415
และพนักงานประจำ	2 คน	4 (5.26)	72 (94.74)		
	3 คนขึ้นไป	4 (6.78)	55 (93.22)		
ความจำเป็น	คะแนนอยู่ในระดับน้อย	16 (42.10)	22 (57.89)	0.943[3]	0.000**
ในการเข้าร่วมโครงการ	คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง	-	158 (100.00)		
	คะแนนอยู่ในระดับสูง	-	37 (100.00)		
ประโยชน์ที่ได้รับ	คะแนนอยู่ในระดับน้อย	6 (20.69)	23 (79.31)	0.462[3]	0.000**
ในการเข้าร่วมโครงการ	คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง	10 (5.75)	164 (94.25)		
	คะแนนอยู่ในระดับสูง	-	30 (100.00)		
ปัญหาและอุปสรรค	คะแนนอยู่ในระดับน้อย	8 (22.22)	28 (77.78)	0.613[3]	0.000**
ในการเข้าร่วมโครงการ	คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง	8 (4.88)	156 (95.12)		
	คะแนนอยู่ในระดับสูง	-	33 (100.00)		

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1. เป็นการทดสอบ t-test
2. เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)
3. เป็นการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า Pearson correlation coefficient

ตารางที่ 2 การทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามด้วยค่า Pearson correlation coefficient

ตัวแปร	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. ระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ	1.000					
2. เพศ (หญิง)	0.137*	1.000				
3. ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาต	-0.153*	-0.248**	1.000			
4. ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการ	0.943**	0.096	-0.128	1.000		
5. ประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการ	0.462**	0.045	0.009	0.482**	1.000	
6. ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วโครงการ	0.613**	0.108	0.002	0.648**	0.474**	1.000

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ด้วยค่า Pearson correlation coefficient เป็นการนำตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติตามผลการทดสอบด้วยค่าสถิติต่าง ๆ ในตารางที่ 1 มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระเพื่อป้องกันการเกิดปัญหา Multicollinearity ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม มีค่าอยู่ระหว่าง -0.153 ถึง 0.943 โดยตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.002 ถึง 0.648 โดยสามารถนำตัวแปรอิสระทุกตัวแปรเข้าไปทดสอบสมการพร้อมกันได้และไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ

ตัวแปร	β	SE	B	t	p-value	95%CI	
ค่าคงที่	0.749	0.076		9.852	0.000*	0.599	0.898
1. เพศ (หญิง)	0.071	0.040	0.040	1.787	0.075	-0.007	0.149
2. ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตขายยา	-0.002	0.002	-0.024	-1.038	0.300	-0.005	0.002
3. ความจำเป็นในการเข้าร่วมฯ	**1.160**	**0.037**	**0.931**	**30.955**	**0.000****	**1.086**	**1.234**
4. ประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมฯ	0.015	0.033	0.012	0.450	0.653	-0.049	0.079
5. ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมฯ	0.000095	0.036	0.000	0.003	0.998	-0.071	0.071

$R = 0.945$, $R^2 = 0.893$, Adjusted $R^2 = 0.890$, Durbin-Watson test = 1.892

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression) ระหว่างตัวแปรเพศ ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตขายยา ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ ประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการฯ และอุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการฯ กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ พบว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรร่วมกันอธิบายระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ได้ร้อยละ 89.3 ($R^2 = 0.893$) โดยตัวแปรที่สามารถ

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

อธิบายความสัมพันธ์กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ของร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ โดยวิธีการนำตัวแปรทั้งหมด (Enter Regression) พบว่ามีเพียงความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ ที่สามารถอธิบายระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ของร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ เกิดจากค่าเฉลี่ยของข้อคำถาม 7 ข้อคำถาม เพื่อให้สามารถกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำข้อคำถามภายใต้ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ มาดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ โดยวิธีเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Selection) ซึ่งเป็นวิธีการคัดเลือกผสมผสานระหว่างวิธีการคัดเลือกตัวแปรอิสระทั้งแบบการเพิ่มตัวแปรและลดตัวแปรเข้าด้วยกัน ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุโดยวิธีแบบขั้นตอนระหว่างความจำเป็นในการเข้าร่วมฯ (รายข้อ) กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ

ตัวแปร	β	SE	b	t	p-value	Adj R^2	95% CI	
ค่าคงที่	0.741	0.059		12.652	0.000**		0.625	0.856
1. ความต้องการของลูกค้า	0.156	0.027	0.185	5.825	0.000**	0.533	0.103	0.209
2. กฎหมายบังคับ	0.211	0.027	0.227	7.832	0.000**	0.703	0.158	0.264
3. ประเภทสิทธิของลูกค้า (บัตรทอง, ประกันสังคม, ข้าราชการ)	0.165	0.025	0.186	6.669	0.000**	0.787	0.116	0.213
4. วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร/เจ้าของร้านขายยา	0.198	0.030	0.191	6.653	0.000**	0.835	0.139	0.257
5. กระแสการเข้าร่วมโครงการฯของร้านขายยาด้วยกัน	0.160	0.026	0.170	6.065	0.000**	0.863	0.108	0.211
6. ข้อร้องเรียน/มีปัญหากับชุมชนที่ร้านตั้งอยู่	0.147	0.025	0.158	5.868	0.000**	0.878	0.097	0.196
7. กระแสลักษณะของร้านขายยาในต่างประเทศ	0.146	0.031	0.158	4.751	0.000**	0.889	0.085	0.206

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Selection) เฉพาะข้อคำถามภายใต้ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ข้อคำถามแรกในการอธิบายระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” คือ ข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้า อธิบายได้ร้อยละ 53.3 (R^2 = 0.533) รองลงมาคือ ข้อคำถามเกี่ยวกับกฎหมายบังคับ โดยเพิ่มการอธิบายความสัมพันธ์กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” เป็นร้อยละ 70.3 (R^2 = 0.703) และลำดับท้ายสุดในการเข้าร่วมอธิบายความสัมพันธ์กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” คือ ข้อคำถามเกี่ยวกับกระแสลักษณะของร้านขายยาในต่างประเทศ เพิ่มการอธิบายเป็นร้อยละ 88.9 (R^2 = 0.889) ทั้งนี้ ข้อคำถามภายใต้ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ สามารถอธิบายความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระยะที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันที่ได้เข้าร่วมโครงการฯ แล้ว จำนวน 4 คน จากร้านขายยาเดี่ยว (Independent Pharmacy) จำนวน 2 คน และร้านขายยาสาขา (Chain Pharmacy) จำนวน 2 คน เป็นเพศหญิง 3 คน มีอายุ 27 – 54 ปี จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีทุกคน มีประสบการณ์ในการทำร้านขายยา 1 - 25 ปี มีเภสัชกรและพนักงานประจำ จำนวน 1 – 2 คน จำนวนลูกค้าอยู่ระหว่าง 10 – 200 คน/วัน

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปปัจจัยที่มีผลต่อเข้าร่วมโครงการฯ ได้ดังนี้

1. การรู้จักและเข้าใจโครงการฯ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนรู้จักและรับทราบข้อมูลโครงการฯ ก่อนเข้าร่วม โดยร้านขายยาสาขารู้จักและเข้าใจโครงการฯ จากการอบรมของบริษัท ขณะที่ร้านขายยาเดี่ยวต้องศึกษาหาข้อมูลด้วยตนเองเพิ่มเติมเพื่อให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ ให้ดีก่อนตัดสินใจ เนื่องจากข้อมูลโครงการฯ ที่ประชาสัมพันธ์กันอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ และเข้าถึงข้อมูลโครงการฯ โดยละเอียดได้ยาก ดังคำกล่าวที่ว่า

“อ่านแค่สิ่งที่สภาเภสัชกรรมโพสต์ หรือ สสจ. โพสต์ อ่านเข้าใจแค่ตรงนั้น แต่ไม่เข้าใจกระบวนการจริง ๆ ทั้งหมดของมัน ต้องไปถามจากรุ่นพี่ว่าทำแล้วมันเป็นยังไง ทำแล้วมันดียังไง ถึงเข้าใจว่าทำแล้วมันเห็นภาพนี้ออกมา” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 3 หรือคำกล่าวที่ว่า

“การอธิบายให้เข้าใจมากขึ้น ต้องเป็นการเข้าอบรมของเขา เพื่อเอา CPE ขั้นตอนมันเยอะ คนก็เลยไม่เข้าไปฟัง” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 3

2. นโยบายของผู้บริหาร พบว่าร้านขายยาสาขาในแต่ละสาขาไม่ได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ เอง เป็นการเข้าร่วมตามนโยบายของบริษัทหรือผู้บริหาร ดังคำกล่าวที่ว่า

“ทางบริษัทมีนโยบายที่จะเข้าร่วมกับ

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

สปสช. อยู่แล้ว” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 4 “โครงการ Common Illness ให้ประโยชน์กับชุมชนมากขึ้น ทาง Common Illness ให้ประโยชน์กับชุมชนมากขึ้น ทางร้านพร้อมที่จะให้บริการ เพื่อแบ่งเบาโรงพยาบาลที่แออัดเยอะ ๆ ตามนโยบายของบริษัท” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 1

3. การแข่งขันทางธุรกิจและความคาดหวังของลูกค้ามีผลต่อการตัดสินใจของร้านขายยาเดี่ยวอย่างมาก ดังคำกล่าวที่ว่า

“ที่เข้าเพราะช่วยในเรื่องการแข่งขัน และเป็นความคาดหวังของลูกค้า” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 2

4. สิทธิในการรักษาของลูกค้าและสถานที่ตั้งร้าน มีผลต่อการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นส่วนที่ทำให้ทราบว่าจำนวนลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการได้มากน้อยเพียงใด ดังคำกล่าวที่ว่า

“บัตรทองส่วนใหญ่เนเจอร์แถว ๆ ต่างจังหวัด เขาก็ไม่ใช่คนที่จะไปเดินห้างกันเยอะมากขนาดนั้น ส่วนใหญ่เขาก็จะอยู่บ้านกัน... ถ้ามีแต่โรงงานส่วนใหญ่ก็จะกลายเป็นประกันสังคม ก็อาจจะใช้ได้แบบไม่เยอะมาก” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 3

5. การเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนเห็นว่าโครงการฯ เป็นประโยชน์ ดังนี้

5.1 ช่วยเพิ่มจำนวนลูกค้าและเพิ่มยอดขาย ซึ่งพบว่าร้านขายยาที่เข้าร่วมโครงการฯ แล้วได้จำนวนลูกค้าและยอดขายเพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“บางคนที่เป็นสิทธิ์ UC บางทีเขาไม่ได้เป็นลูกค้าที่ร้านเลย เค้าเข้ามาด้วยการได้รับประชาสัมพันธ์มาว่าของเรามีบริการตรงนี้ (โครงการร้านยา Common Illness) เขาก็เลยมาใช้บริการ” ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 4

“มันบูมมาก ๆ เหมือนมันเป็นสิ่งใหม่ของแถวนี้ มันไม่เคยมีแบบนี้มาก่อน เริ่มแรกมีลูกค้าที่ไม่ใช่ลูกค้าเงินสดเพิ่มมา 10 คนต่อวัน จนเคยได้สูงสุดถึง 103 คนต่อวัน ยอดขายเพิ่มขึ้น การเงินเลยดีขึ้นมาก” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 3

5.2 ได้ส่งเสริมบทบาทวิชาชีพเภสัชกรรมมากขึ้นในการดูแลคนในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

“แต่ก่อนเขาอาจจะเข้าใจว่าการมาซื้อยาคือ การที่เขาจะต้องการก่อนเขาถึง จะเดินเข้ามาหาเราเพื่อจ่ายเงินให้เราแล้วรับยากลับไป แต่พอทำ Common Illness กลายเป็นว่าเขาต้องการมาหาเราเพราะว่าเขาเจ็บป่วย และเขาต้องการให้เราช่วยดูว่าเขาเหมาะกับยาอะไร” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 3

“เราได้เห็นผลการรักษาเวลาเราจ่ายยาไปแล้ว เพราะว่าเราต้องตามเคส ในแง่วิชาชีพคือ เภสัชที่อยู่ที่ร้านยาได้ช่วยประชาชน” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 2

5.3 ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับความสะดวก สามารถเข้าถึงยาและได้รับบริการได้มากขึ้น โดยไม่ต้องเสียค่าเดินทางหรือค่ายาและผู้ป่วยยังได้รับการดูแลและติดตามผลหลังจากได้รับยาจากเภสัชกรอีกด้วย

“ผู้ป่วยสะดวกขึ้น ลดค่าใช้จ่ายเขา เพราะส่วนใหญ่คนที่ได้เขามักจะบอกว่า ไป

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

โรงพยาบาลเสียเวลานาน เพราะเขาเป็นไม่เยอะ กับบางคนที่เขาเข้าไม่ถึงโรงพยาบาลจริง ๆ เช่น เขาไปโรงพยาบาลไม่ได้ด้วยเวลาที่เขาไปไม่ได้ เช่น เด็กนักเรียนและผู้ปกครองไปในเวลาราชการไม่ได้ รวมไปถึงคนที่ขัดสนจริง ๆ เขาไปคลินิกไม่ได้” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 2

“ผู้ป่วยได้รับบริการที่ตรงโรค ตรงจุด ได้รับยาเพียงพอต่อการรักษาใน 1 ครั้ง มีการให้คำปรึกษาเพิ่มในส่วนของการดูแลตัวเองเพิ่มขึ้นด้วย” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 4

ทั้งนี้ สิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่าเป็นสิ่งอาจทำให้ร้านขายยาไม่อยากเข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่

1. ขั้นตอนและระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องมีความยุ่งยากในการดำเนินการ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ขั้นตอนกว่าจะสมัครจนได้ให้บริการมีเยอะแยะ ถ้าไปบอกคนที่เขาเริ่ม มันเยอะแยะยุ่งยาก เขาจะรู้สึกว่าไม่อยากเข้า” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 2

2. ภาระงานเพิ่มขึ้น พบว่าร้านขายยาที่มีผู้ป่วยใช้บริการตั้งแต่ 15 คนต่อวันขึ้นไป มีความเห็นว่าภาระงานเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากขั้นตอนในการติดตามผู้ป่วยใช้เวลานานและติดตามได้ยาก ดังคำกล่าวที่ว่า

“ปกติการขายยาของเราคือ การซักประวัติจ่ายยาและจบ แต่อันนี้มันคือ การซักประวัติจ่ายยา กรอกข้อมูลติดตามและกรอกข้อมูลอีกถึงจะจบ คือ งานมันเพิ่มขึ้นเยอะมาก อันนี้อาจเป็นอีก 1 ข้อที่คนไม่ทำ” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 3

“ปัญหาก็ภาระงานนี่แหละ เพราะแรก ๆ ก็ไหว คือ มันต้องปิดร้านแล้วมานั่งทำใช้เวลา ถ้าเขามาถามคนที่เคยทำแล้ว แล้วเราบ่นอย่างนี้ คนที่เค้าจะเข้าเค้าอาจจะไม่กล้าเข้า” จากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 2

ข้อเสนอแนะต่อโครงการฯ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ แก่ร้านขายยาและประชาชนเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ร้านขายยามีความเข้าใจโครงการฯ เพียงพอต่อการตัดสินใจและประชาชนเข้าใจสิทธิ์ของตนเอง เพื่อป้องกันความขัดแย้งกับผู้ใช้สิทธิ์และลดภาระงานของร้านขายยา โดยเพิ่มความถี่และการประชาสัมพันธ์ผ่านโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรงได้อย่างรวดเร็ว

2. ร้านขายยาต้องเตรียมพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่ 1) เงินทุน เนื่องจากร้านขายยาจะต้องสำรองเงินทุนค่ายาเพิ่มขึ้นทั้งของผู้ป่วยที่ใช้สิทธิ์ตามโครงการฯ และของผู้ป่วยที่มาหน้าร้านตามปกติ เพราะการเบิกจ่ายจาก สปสช. ใช้เวลาประมาณ 21 – 22 วัน/รอบ และ 2) กำลังคน เนื่องจากมีภาระงานเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะขั้นตอนการติดตามผู้ป่วย ซึ่งใช้เวลานานและติดตามได้ยาก ทำให้ร้านขายยาเดี่ยวมีกำลังคนไม่เพียงพอ ในขณะที่ร้านขายยาสาขาพบปัญหาการขาดเภสัชกร ที่จะมาปฏิบัติงานเนื่องจากหาได้ยากและมีอัตราการหมุนเวียนสูงทำให้ต้องหยุดโครงการฯ เป็นระยะ

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

3. สปสช. ควรลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานตั้งแต่การสมัครจนถึงการให้บริการเพื่อให้กระชับ

4. สปสช. และสภาเภสัชกรรม ควรมีระบบช่วยเหลือและสนับสนุนร้านขายยาตั้งแต่การสมัครจนถึงการให้บริการ ในรูปแบบพี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

โครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนร้านขายยาที่เข้าร่วมโครงการฯ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังคงมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัด งานวิจัยนี้จึง ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการฯ ของร้านขายยาในจังหวัด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมให้ร้านขายยาในจังหวัด เข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มมากขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการฯ ของร้านขายยาในจังหวัดฯ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการฯ ของร้านขายยาในจังหวัดฯ พบว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรเพศ ระยะเวลาที่ได้รับใบอนุญาตขายยา ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ ประโยชน์ที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการฯ และอุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการฯ ร่วมกันอธิบายระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ได้ร้อยละ 89.3 (R^2 = 0.893) โดยตัวแปรที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ เป็นผลรวมคะแนนข้อคำถามที่สะท้อนรายการทางเลือกในการแก้ปัญหาบนพื้นฐานแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มโอกาสและลดความเสี่ยงในการตัดสินใจที่สะท้อนในด้านต่าง ๆ เช่น ความต้องการของลูกค้า ข้อกฎหมาย นโยบาย/วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร กระแสการเข้าร่วม/ ลักษณะของร้านขายยาในต่างประเทศ เป็นต้น โครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” เป็นโครงการที่เกิดขึ้นใหม่ยังไม่มีผลการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวที่ชัดเจน แต่ทั้งนี้ ข้อคำถามภายใต้ความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนหนึ่งจะสะท้อนปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดเกี่ยวกับด้านผลิตภัณฑ์ และด้านความสะดวกรวดเร็ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาที่เกิดขึ้นเทียบเคียงและสอดคล้องกับการศึกษาของพงษ์ณุวัฒน์ สมบัติภูธร[9] พบว่า นโยบายการบริหารมีผลต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินและรับรองคุณภาพร้านยาของร้านขายยาที่ผ่านการตรวจ GPP และสอดคล้องกับการศึกษาของวารี สุทักษิณา[10] พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยาในร้านขายยาแผนปัจจุบันในเขตกรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับการศึกษาของกุลธิดา เปรมปราคิน[11] พบว่าปัจจัยด้านความสะดวกรวดเร็วในการซื้อยาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยารักษาโรคในร้านขายยาแผนปัจจุบันทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งนี้ ความจำเป็นในการเข้าร่วมโครงการฯ มีผลต่อความสนใจเข้าร่วมโครงการฯ อาจเนื่องมาจาก

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

การถูกกระตุ้นจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการส่วนตัว การสนับสนุนจากสังคม ความสะดวกในการเข้าร่วม สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อความสนใจหรือความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมาก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าค่าเฉลี่ยระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ เท่ากับ 2.94 คะแนน จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่าร้านขายยา (ขย.1) ยังมีความสนใจเข้าร่วมโครงการน้อย ดังนั้น จึงควรนำข้อค้นพบที่ได้ไปพิจารณาเป็นแนวทางในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ดังนี้

1. สปสช. ในฐานะหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 ควรสร้างและเผยแพร่นโยบายการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม เช่น จัดทำเอกสารนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขององค์กร กระบวนการดำเนินการภายใต้โครงการฯ ตั้งแต่การสมัคร การให้บริการตลอดจนการเบิกจ่ายเงินให้มีความกระชับมากขึ้นเพื่อลดระยะเวลาและความซับซ้อนในการปฏิบัติงาน

1.2 ควรมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น โซเชียลมีเดีย อีเมล์ และการบริการลูกค้าออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจเกี่ยวกับการใช้บริการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness”

1.3 ควรมีการอบรมและการให้ความรู้เพื่อทราบถึงสถานการณ์หรือกฎหมายใหม่ ๆ หรือแนวทางการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรมีกระบวนการตรวจสอบและการติดตาม สำหรับประเมินผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อหาจุดบกพร่องและการปรับปรุง

1.5 ควรมีการบริหารความเสี่ยงและการจัดการปัญหาที่องค์กรอาจเผชิญและสร้างแผนการจัดการความเสี่ยง พร้อมทั้งแนวทางในการจัดการและแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

1.6 ควรมีการกำกับดูแลและการบริหารจัดการ กล่าวคือ ควรมีเจ้าหน้าที่หรือทีมงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลและประสานงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย และการรายงานผลการปฏิบัติตามแนวทางให้กับผู้บริหารระดับสูงอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขได้ทันที

2. สปสช. และสภาเภสัชกรรมควรจัดทำระบบสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมและแก้ปัญหาให้แก่ร้านขายยาที่เข้าร่วมโครงการฯ อย่างใกล้ชิด

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

3. สภาเภสัชกรรม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงสาธารณสุข ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการ ดังนี้

3.1 ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์รายละเอียดของโครงการฯ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ ให้กับร้านขายยาเพื่อสร้างความเข้าใจและเพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์การใช้สิทธิ์อย่างถูกต้องให้แก่ประชาชนด้วย เพื่อลดภาระงานและลดความขัดแย้งระหว่างร้านขายยาและผู้มาใช้สิทธิ์

3.2 ควรเพิ่มความถี่ในการประชาสัมพันธ์ โดยทำเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

3.3 ควรประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมากขึ้น เพื่อให้ถึงผู้ใช้สิทธิ์บัตรทองโดยตรงได้รับทราบและสร้างกระแสความต้องการให้มีบริการดังกล่าวในพื้นที่ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ร้านขายยาอยากเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการรับทราบและมีข้อมูลที่สามารถส่งต่อผู้ป่วยได้เพื่อลดความแออัดในโรงพยาบาล

3.4 ควรประชาสัมพันธ์เชิญชวนร้านยาคุณภาพและร้านขายยาสาขาในจังหวัดเพิ่มขึ้น

4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างร้านขายยาที่เข้าร่วมโครงการฯ และประสบความสำเร็จกับร้านขายยาที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อสร้างความเข้าใจและแรงบันดาลใจในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ประกอบการร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยและอนุญาตให้เก็บข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการ “ร้านยารูปแบบใหม่ Common Illness” ของร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการหาแนวทางสำหรับส่งเสริมร้านขายยาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี่ด้วย

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานรับรองร้านยาคุณภาพ สภาเภสัชกรรม. ความเป็นมาของร้านยาคุณภาพ [อินเตอร์เน็ต]. นนทบุรี: สำนักงานรับรองร้านยาคุณภาพ สภาเภสัชกรรม; 2558 [เข้าถึงเมื่อ 5 ต.ค. 2566]. เข้าถึง ได้จาก: https://papc.pharmacycouncil.org/index.php?option=aboutus&subpage=history
2. ณัฐชลภัณ หอมแก้ว. บทบาท ‘เภสัชกร-ร้านขายยา’ เชิงรุก ‘ด่านหน้า’ สร้างสุขภาพ - ลดแออัด รพ. ในฐานะหน่วยบริการ ‘ปฐมภูมิ’ ผู้ป่วยบัตรทอง ‘16 กลุ่มอาการ’ รับยาฟรี [อินเตอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: The Coverage; 2566 [เข้าถึงเมื่อ 5 ต.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://www.thecoverage.info/news/content/4278
3. สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. สปสช. - สภาเภสัชกรรมเพิ่มบริการเภสัชกรรมปฐมภูมิ “เจ็บป่วย เล็กน้อย 16 อาการ” รับยาที่ร้านยาได้ [อินเตอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ; 2565. [เข้าถึงเมื่อ 5 ต.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://www.hfocus.org/content/2022/10/26304
4. THE REPORTERS. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข เผยข้อมูล “รับยาที่ร้านยา” ใน 16 กลุ่มอาการเล็กน้อย [อินเตอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: THE REPORTERS; 2565 [เข้าถึงเมื่อ 5 ต.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://www.thereporters.co/tw-health/1412221152/
5. กองยา. สถิติใบอนุญาตประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยา ประจำปี พ.ศ. 2565 [อินเตอร์เน็ต]. นนทบุรี: กองยา 2565 [เข้าถึงเมื่อ 6 ต.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://drug.fda.moph.go.th/statistical-data/category/statistics
6. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. รายชื่อร้านยาดูแลเจ็บป่วยเล็กน้อย 16 อาการ ผู้มีสิทธิบัตรทองรับยาที่ร้านได้ฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่าย [อินเตอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ; 2565 [เข้าถึงเมื่อ 6 ต.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://www.nhso.go.th/downloads/204
7. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานประจำปี 2565 [อินเตอร์เน็ต]. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา; 2565 [เข้าถึงเมื่อ 6 ต.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://ayo.moph.go.th/main/index.php?mod=Blocks&bid=pSIwrbOYWxu
8. วิเชียน วิทยอุดม. การจัดการสมัยใหม่ Modern management. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนวัช การพิมพ์ จำกัด; 2554.

Vol.4 No.2 July - December 2024
ISSN : 3027-8554 (Online)

9. พงษ์ณุวัฒน์ สมบัติภูธร. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินและรับรองคุณภาพร้านยาของร้านยาที่ผ่านการตรวจ GPP ในจังหวัดชลบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต]. พิษณุโลก: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร; 2564.
10. วารี สุทักษิณา.ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยาในร้านขายยาแผนปัจจุบันในเขตกรุงเทพมหานคร [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2558.
11. กุลธิดา เปรมปราคิน. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยารักษาโรคในร้านขายยาแผนปัจจุบันทั่วไป ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล [บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2557.